

नेपाल सरकारका अति विशिष्ट तथा विशिष्ट श्रेणीका पदाधिकारीले गर्ने विदेश भ्रमण, दिवा तथा रात्रीभोज एवं उपहार सम्बन्धी निर्देशिका, २०७२

राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री, उपप्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीहरू लगायत नेपाल सरकारका विशिष्ट श्रेणीका पदाधिकारीले गर्ने विदेश भ्रमण, दिवा तथा रात्रीभोज एवं उपहार सम्बन्धी व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकोले,

सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०६४ को दफा ४५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायको निर्देशिका बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस निर्देशिकाको नाम "नेपाल सरकारका अति विशिष्ट तथा विशिष्ट श्रेणीका पदाधिकारीले गर्ने विदेश भ्रमण, दिवा तथा रात्रीभोज एवं उपहार सम्बन्धी निर्देशिका, २०७२" रहेको छ।
(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा, -
 - (क) "अनौपचारिक भ्रमण" भन्नाले प्रत्यक्ष सरकारी कामसँग सम्बन्धित भई दुई देश बीचको सम्बन्ध प्रवर्द्धन गर्न बहुपक्षीय बैठक, सभा सम्मेलनमा मुलुकको प्रतिनिधित्व गर्ने तर समकक्षीले निम्ता नदिएको वा परिस्थितिले गर्दा औपचारिक बनाउन नसकिएको वा नमिलेको भ्रमण सम्झनु पर्छ ।
 - (ख) "अन्य भ्रमण" भन्नाले औपचारिक, अनौपचारिक, आलङ्कारिक वा राजकीय भ्रमण बाहेकको भ्रमण सम्झनु पर्छ ।
 - (ग) "आलङ्कारिक भ्रमण" भन्नाले विशेष समारोहमा भाग लिनका लागि निमन्त्रणा प्राप्त भई गरिने भ्रमण सम्झनु पर्छ ।
 - (घ) "औपचारिक भ्रमण" भन्नाले समकक्षीबाट औपचारिक निमन्त्रणा प्राप्त भएको वा नभएको, आमन्त्रण गर्ने मुलुकले औपचारिक भनी घोषणा गरेको वा सरकारी कामको सिलसिलामा हुने भ्रमण सम्झनु पर्छ ।
 - (ङ) "राजकीय भ्रमण" भन्नाले समकक्षीबाट औपचारिक निमन्त्रणा प्राप्त भई उच्चतम सम्मान र शिष्टाचारका साथ राज्य प्रमुखद्वारा हुने भ्रमण सम्झनु पर्छ ।
३. **निर्देशिका लागू हुने:** राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री, उपप्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीहरूलगायत नेपाल सरकारका अति विशिष्ट तथा विशिष्ट श्रेणीका पदाधिकारीले गर्ने विदेश भ्रमण, दिवा तथा रात्रीभोज एवं उपहार सम्बन्धी व्यवस्था गर्न यो निर्देशिका लागू हुने छ ।
४. **वैदेशिक भ्रमण वर्गीकरण र सहभागी पदाधिकारी सङ्ख्या:** वैदेशिक भ्रमण वर्गीकरण र सहभागी पदाधिकारी सङ्ख्या अनुसूची -१ मा तोकिए बमोजिम हुनेछ।
५. **दिवा वा रात्रीभोज वर्गीकरण र सहभागी पदाधिकारी सङ्ख्या:** महत्त्वपूर्ण राष्ट्रिय स्तरका दिवा तथा रात्रीभोजको वर्गीकरण, सहभागी हुने व्यक्तिको स्तर र सङ्ख्या अनुसूची -२ मा तोकिए बमोजिम हुनेछ।
६. **नेपाल सरकारका सचिव एवं विशिष्ट श्रेणीका पदाधिकारीको विदेश भ्रमण:** नेपाल सरकारका सचिव एवं विशिष्ट श्रेणीका पदाधिकारीको विदेश भ्रमण सम्बन्धी व्यवस्था अनुसूची -३ मा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

७. **उपहार सम्बन्धी व्यवस्था:** उपहार सम्बन्धी अवलम्बन गर्नुपर्ने मापदण्ड अनुसूची -४ मा तोकिए बमोजिम निर्धारण हुनेछ।
८. **भ्रमण रूपान्तरण हुन सक्ने:** (१) एकै भ्रमण अवधिमा एक प्रकृतिको भ्रमण अर्को प्रकृतिको भ्रमणमा रूपान्तरण हुन सक्नेछ ।
(२) भ्रमण सम्बन्धमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा परराष्ट्र मन्त्रालय, शिष्टाचार महापालले त्यस्तो द्विविधा अन्त्य गर्नेछ ।
९. **भ्रमणको जानकारी दिनुपर्ने:** (१) नेपाल सरकारका कुनै पनि पदाधिकारी वा कर्मचारी वैदेशिक भ्रमणमा गएको जानकारी सबै मन्त्रालयले परराष्ट्र मन्त्रालयलाई दिनुपर्ने छ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिमको जानकारी परराष्ट्र मन्त्रालयले सम्बन्धित नियोगलाई दिई आवश्यक समन्वय गर्नुपर्ने छ ।
१०. **राजकीय भ्रमण सम्बन्धी विशेष व्यवस्था:** राजकीय भ्रमण सामान्यतया राज्य प्रमुखद्वारा एक देशमा एक वर्षमा एक पटकभन्दा बढी हुने छैन ।
११. **बाधा अड्काउ फुकाउने:** यो निर्देशिका कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा अड्काउ परेमा नेपाल सरकारले त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन आवश्यक आदेश जारी गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची - १

(दफा ४ सँग सम्बन्धित)

वैदेशिक भ्रमण वर्गीकरण र सहभागी पदाधिकारी सङ्ख्या

क्र.सं.	प्रकार	नेतृत्वकर्ता	सहभागी हुनुपर्ने पदाधिकारी
१	राजकीय/औपचारिक (State /Official Visit)	राष्ट्रपति	<p>राष्ट्रपति/राष्ट्रपति कार्यालयसँग सम्बन्धित:</p> <p>क) राष्ट्रपति ख) Spouse ग) परराष्ट्रमन्त्री वा सवारीमन्त्री घ) राष्ट्रपतिका वैदेशिक मामिला सल्लाहकार एक जना ङ) राष्ट्रपति कार्यालयका सचिव च) राष्ट्रपतिका निजी चिकित्सक छ) राष्ट्रपतिले तोकेको एकजना सहयोगी ज) सुरक्षाकर्मी/एडिसी दुई जना झ) सहयोगी (Valet) एकजना</p> <p>परराष्ट्र मन्त्रालयसँग सम्बन्धित:</p> <p>क) परराष्ट्र सचिव ख) Political Division Chief (सहसचिव) ग) शिष्टाचार महापाल घ) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू ङ) Desk Officer (उपसचिव वा शाखा अधिकृत) च) Protocol Officer वा Protocol Assistant</p> <p>सञ्चारसँग सम्बन्धित:</p> <p>पत्रकार -तीनजना (दुई जना टि.भी., एक जना राष्ट्रिय समाचार समिति)</p> <p>अन्य:</p> <p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका एक जना उच्चस्तरीय प्रतिनिधि र भ्रमणको अवसरमा गरिने वार्ता, सम्झौता तथा बैठकको विषयवस्तुसँग सम्बन्धित मन्त्रालयका उच्चस्तरीय सरकारी प्रतिनिधिहरू-आवश्यकतानुसार।</p>
२	अनौपचारिक भ्रमण (Informal Visit)	राष्ट्रपति	<p>राष्ट्रपति/राष्ट्रपति कार्यालयसँग सम्बन्धित:</p> <p>क) राष्ट्रपति ख) Spouse ग) राष्ट्रपतिका वैदेशिक मामिला सल्लाहकार एक जना घ) राष्ट्रपति कार्यालयका सचिव ङ) राष्ट्रपतिका निजी चिकित्सक च) राष्ट्रपतिले तोकेको एक जना सहयोगी छ) सुरक्षाकर्मी/एडिसी दुई जना ज) सहयोगी (Valet) एकजना</p> <p>परराष्ट्र मन्त्रालयसँग सम्बन्धित:</p> <p>क) परराष्ट्र सचिव ख) Political Division Chief (सहसचिव) ग) शिष्टाचार महापाल</p>

क्र. सं.	प्रकार	नेतृत्वकर्ता	सहभागी हुनुपर्ने पदाधिकारी
			<p>घ) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू</p> <p>ड) Desk Officer (उपसचिव वा शाखा अधिकृत)</p> <p>च) Protocol Officer वा Protocol Assistant</p> <p>सञ्चारसँग सम्बन्धित:</p> <p>पत्रकार - तीन जना (दुई जना टि.भी., एक जना राष्ट्रिय समाचार समिति)</p> <p>अन्य:</p> <p>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका एक जना उच्चस्तरीय प्रतिनिधि र भ्रमणको अवसरमा गरिने वार्ता , सम्झौता तथा बैठकको विषयवस्तुसँग सम्बन्धित मन्त्रालयका उच्चस्तरीय सरकारी प्रतिनिधिहरू- आवश्यकतानुसार ।</p>
३	Ceremonial	राष्ट्रपति	<p>क) राष्ट्रपति</p> <p>ख) Spouse</p> <p>ग) राष्ट्रपति कार्यालयका सचिव</p> <p>घ) Political Division Chief (सहसचिव), परराष्ट्र मन्त्रालय</p> <p>ड) शिष्टाचार महापाल, परराष्ट्र मन्त्रालय</p> <p>च) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू</p> <p>छ) राष्ट्रपतिका निजी चिकित्सक</p> <p>ज) राष्ट्रपतिले तोकेको एकजना सहयोगी</p> <p>झ) टेलिभिजन क्यामरामेन र संवाददाता</p> <p>ञ) सुरक्षाकर्मी वा एडिसी दुई जना</p> <p>ट) सहयोगी (Valet) एकजना</p>
४	अन्य	राष्ट्रपति	<p>क) राष्ट्रपति</p> <p>ख) Spouse</p> <p>ग) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू</p> <p>घ) शिष्टाचार महापाल</p> <p>ड) राष्ट्रपतिका निजी चिकित्सक</p> <p>च) राष्ट्रपतिले तोकेको एक जना सहयोगी</p> <p>छ) सुरक्षाकर्मी/एडिसी दुई जना</p> <p>ज) सहयोगी (Valet) एक जना</p>
५	राजकीय/औपचारिक (State /Official Visit)	उपराष्ट्रपति	<p>क) उपराष्ट्रपति</p> <p>ख) Spouse</p> <p>ग) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू</p> <p>घ) उपराष्ट्रपति कार्यालयका सचिव</p> <p>ड) नायब शिष्टाचार महापाल परराष्ट्र मन्त्रालय</p> <p>च) Desk Officer (उपसचिव वा शाखा अधिकृत)</p> <p>छ) भ्रमणको अवसरमा गरिने वार्ता, सम्झौता तथा बैठकको विषयवस्तुसँग सम्बन्धित मन्त्रालयका उच्चस्तरीय सरकारी प्रतिनिधिहरू -आवश्यकतानुसार ।</p> <p>ज) उपराष्ट्रपतिले तोकेको एक जना सहयोगी</p>

क्र. सं.	प्रकार	नेतृत्वकर्ता	सहभागी हुनुपर्ने पदाधिकारी
			झ) सुरक्षाकर्मी/एडिसी दुई जना
६	अनौपचारिक भ्रमण (Informal Visit)	उपराष्ट्रपति	क) उपराष्ट्रपति ख) Spouse ग) उपराष्ट्रपति कार्यालयका सचिव घ) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू ङ) नायब शिष्टाचार महापाल परराष्ट्र मन्त्रालय च) उपराष्ट्रपतिले तोकेको एक जना सहयोगी छ) सुरक्षाकर्मी वा एडिसी दुई जना ज) सहयोगी (Valet) एकजना
७	Ceremonial	उपराष्ट्रपति	क) उपराष्ट्रपति ख) Spouse ग) उपराष्ट्रपति कार्यालयका सचिव घ) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू ङ) नायब शिष्टाचार महापाल, परराष्ट्र मन्त्रालय च) उपराष्ट्रपतिले तोकेको एक जना सहयोगी छ) सुरक्षाकर्मी/एडिसी दुई जना ज) सहयोगी (Valet) एकजना
८	अन्य	उपराष्ट्रपति	क) उपराष्ट्रपति ख) Spouse ग) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू घ) नायब शिष्टाचार महापाल, परराष्ट्र मन्त्रालय ङ) उपराष्ट्रपतिले तोकेको एक जना सहयोगी च) सुरक्षाकर्मी/एडिसी दुई जना छ) सहयोगी (Valet) एकजना
९	राजकीय/औपचारिक (State /Official Visit)	प्रधानमन्त्री	प्रधानमन्त्री/प्रधानमन्त्री कार्यालयसँग सम्बन्धित: क) प्रधानमन्त्री ख) Spouse ग) सचिव वा सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय एकजना घ) प्रधानमन्त्रीका परराष्ट्र मामिला सम्बन्धी सल्लाहकार एक जना ङ) प्रधानमन्त्रीका निजी चिकित्सक च) प्रधानमन्त्रीले तोकेका एक जना सहयोगी छ) सुरक्षाकर्मी वा एडिसी दुई जना ज) सहयोगी (Valet) एकजना परराष्ट्र मन्त्रालयसँग सम्बन्धित: क) परराष्ट्र सचिव ख) क्षेत्रीय वा बहुपक्षीय महाशाखा प्रमुख, परराष्ट्र मन्त्रालय ग) Political Division Chief (सहसचिव), परराष्ट्र मन्त्रालय घ) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू

क्र. सं.	प्रकार	नेतृत्वकर्ता	सहभागी हुनुपर्ने पदाधिकारी
			ड) शिष्टाचार महापाल च) उपसचिव वा शाखा अधिकृत (Desk Officer) छ) Protocol Officer वा Protocol Assistant सञ्चारसँग सम्बन्धित: पत्रकार- तीनजना (दुई जना टि.भी., एक जना राष्ट्रिय समाचार समिति) अन्य: भ्रमणको अवसरमा गरिने वार्ता, सम्झौता तथा बैठकको विषयवस्तुसँग सम्बन्धित मन्त्रालयका उच्चस्तरीय सरकारी प्रतिनिधिहरू - आवश्यकतानुसार
१०	अनौपचारिक भ्रमण (Informal Visit)	प्रधानमन्त्री	क) प्रधानमन्त्री ख) Spouse ग) प्रधानमन्त्रीका परराष्ट्र मामिला सम्बन्धी सल्लाहकार-एक जना घ) सचिव वा सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय -एकजना। ङ) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू च) प्रधानमन्त्रीका निजी चिकित्सक छ) Political Division Chief (सहसचिव), परराष्ट्र मन्त्रालय ज) शिष्टाचार महापाल, परराष्ट्र मन्त्रालय झ) Desk Officer, परराष्ट्र मन्त्रालय ञ) Protocol Officer वा Protocol Assistant, परराष्ट्र मन्त्रालय ट) प्रधानमन्त्रीले तोकेका एक जना सहयोगी ठ) सुरक्षाकर्मी/एडिसी दुई जना ड) सहयोगी (Valet) एकजना
११	Ceremonial	प्रधानमन्त्री	क) प्रधानमन्त्री ख) Spouse ग) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू घ) शिष्टाचार महापाल परराष्ट्र मन्त्रालय ङ) Protocol Officer वा Protocol Assistant, परराष्ट्र मन्त्रालय च) प्रधानमन्त्रीका निजी चिकित्सक छ) प्रधानमन्त्रीले तोकेका एक जना सहयोगी ज) सुरक्षाकर्मी/एडिसी दुई जना झ) सहयोगी (Valet) एक जना
१२	अन्य	प्रधानमन्त्री	क) प्रधानमन्त्री ख) शिष्टाचार महापाल ग) भ्रमण गर्ने देशको नेपाली राजदूत र आवश्यकतानुसार तोकिएका दूतावासका अधिकारीहरू घ) प्रधानमन्त्रीका निजी चिकित्सक ङ) सुरक्षाकर्मी वा एडिसी दुई जना

क्र. सं.	प्रकार	नेतृत्वकर्ता	सहभागी हुनुपर्ने पदाधिकारी
			च) प्रधानमन्त्रीले तोकेका एक जना सहयोगी छ) सहयोगी (Valet) एकजना
१३	औपचारिक	उपप्रधानमन्त्री	क) उपप्रधानमन्त्री ख) भ्रमण गर्ने विषयसँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध भएको सम्बन्धित निकायको सहसचिव ग) Political Division Chief (सहसचिव वा उपसचिव), परराष्ट्र मन्त्रालय घ) नायब शिष्टाचार महापाल वा Protocol Officer, परराष्ट्र मन्त्रालय (उपप्रधानमन्त्रीको हैसियतमा Ceremonial Visit मा जाँदा मात्र)
१४	औपचारिक	परराष्ट्र मन्त्री	क) परराष्ट्र मन्त्री ख) भ्रमण गर्ने विषयसँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध भएको सम्बन्धित महाशाखाको सहसचिव ग) नायब शिष्टाचार महापाल वा मन्त्रीका निजी सचिव, परराष्ट्र मन्त्रालय
१५	औपचारिक	मन्त्री	क) मन्त्री ख) उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित नेपाली दूतावास/नियोगका कर्मचारी ग) सम्बन्धित मन्त्रालयका विषयसँग सम्बन्धित महाशाखाको सहसचिव वा सम्बन्धित शाखाको उपसचिव

द्रष्टव्य:-

- क) कुनै भ्रमणबाट फर्कदा बाटोमा पर्ने देश अथवा त्यही देशमा रही अन्य भ्रमण गर्नुपरेमा राष्ट्रपतिको हकमा क्र.सं. ४ बमोजिम, उपराष्ट्रपतिको हकमा क्र.सं. ८ बमोजिम र प्रधानमन्त्रीको हकमा क्र.सं. १२ बमोजिमका सदस्यहरू बाहेक अन्य सदस्यहरू नेतृत्वकर्ता फर्कनु अगावै फर्कनु पर्नेछ।
- ख) उपराष्ट्रपति, उपप्रधानमन्त्री र मन्त्रीको जुनसुकै खालको भ्रमणमा आवश्यकतानुसार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका एकजना प्रतिनिधि राख्न सकिनेछ।
- ग) राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति र प्रधानमन्त्रीको जुनसुकै खालको भ्रमणमा कम्तिमा परराष्ट्र मन्त्रालयका एक जना सहसचिवस्तरीय पदाधिकारी रहनु पर्नेछ।
- घ) द्विपक्षीय वार्ता हुने अवस्थामा आवश्यकतानुसार अनुवादक समावेश गर्न सकिने छ ।

अनुसूची - २
(दफा ५ सँग सम्बन्धित)

दिवा वा रात्रीभोज वर्गीकरण र सहभागी पदाधिकारी सङ्ख्या

क्र.सं.	प्रकार	आयोजना गर्ने पदाधिकारी	सहभागीहरू
१	राजकीय/ औपचारिक	राष्ट्रपति	<p>भ्रमणमा रहेका प्रतिनिधिमण्डलका सदस्यहरूमध्येबाट</p> <p>क) प्रमुख अतिथि ख) Spouse ग) परराष्ट्रमन्त्री तथा निजको Spouse घ) परराष्ट्र सचिव ङ) Political Division Chief च) शिष्टाचार महापाल छ) प्रतिनिधिमण्डलका अन्य सदस्यहरूमध्येबाट सात जनासम्म।</p> <p>आयोजकका तर्फबाट</p> <p>क) राष्ट्रपति ख) उपराष्ट्रपति ग) प्रधानमन्त्री घ) प्रधानन्यायाधीश ङ) सभामुख च) उपप्रधानमन्त्री छ) परराष्ट्रमन्त्री ज) Minister -in- waiting झ) मन्त्रीहरू (मन्त्रीहरूको हकमा सम्झौता/सहयोग वा अन्य किसिमले सम्बन्धित भएका मात्र) ञ) प्रमुख प्रतिपक्षी दलको नेता ट) उपसभामुख ठ) सरकारमा रहेका दलका अध्यक्षहरू ड) व्यवस्थापिकसंसदमा परराष्ट्रमामिलासम्बन्धी समितिको सभापति ढ) मुख्यसचिव ण) प्रधानसेनापति त) राष्ट्रपति कार्यालयका सचिव थ) परराष्ट्र सचिव द) काठमाडौंस्थित सम्बन्धित नियोगका राजदूत प) उक्त मुलुकका लागि नेपाली राजदूत ध) सम्माननीय राष्ट्रपतिका वैदेशिक मामिला सल्लाहकार एक जना न) काठमाडौं महानगरपालिकाका प्रमुख फ) शिष्टाचार महापाल ब) सहसचिव, परराष्ट्र मन्त्रालय, सम्बन्धित डेस्क, क्षेत्रीय वा बहुपक्षीय महाशाखा प्रमुख भ) विदेशी कुटनैतिक नियोगका डीन म) भ्रमणसँग सम्बन्धित देशका पूर्व राजदूतहरू य) राष्ट्रिय जनजीवनमा र आफ्नो क्षेत्रमार्फत् दुई देश बीचमा</p>

विदेशबाट पाल्नुभएका राष्ट्रपतिले Spouse साथै ल्याएको अवस्थामा क्र.सं.१ अन्तर्गतका (आयोजकका तर्फबाट) क देखि ड सम्मका अतिथिहरूलाई Spouse सहित आमन्त्रण गरिनेछ।

क्र.सं.	प्रकार	आयोजना गर्ने पदाधिकारी	सहभागीहरू
			<p>महत्त्वपूर्ण योगदान पु-याएका कवि, कलाकार, खेलाडी, एवं प्राज्ञिक व्यक्तिहरू तथा सम्बन्धित मुलुकबाट उच्च सम्मान, मानपदवी, विभूषण पाएका व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा तीन जना</p> <p>र) President of Bilateral Business Association सहित उक्त देशबाट महत्त्वपूर्ण विदेशी लगानी गरेका, निर्यात गर्ने, प्रविधि प्रवर्द्धन र व्यापार गर्ने व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा तीन जना</p> <p>ल) शिष्टाचार महापालको सिफारिसमा आवश्यकतानुसार थप दुई जना</p>
२	राजकीय/ औपचारिक	उपराष्ट्रपति	<p>भ्रमणमा रहेका प्रतिनिधिमण्डलका सदस्यहरूमध्येबाट</p> <p>क) प्रमुख अतिथि ख) Spouse ग) परराष्ट्रमन्त्री तथा निजको Spouse घ) परराष्ट्र सचिव ङ) प्रतिनिधिमण्डलका अन्य सदस्यहरूमध्येबाट बढीमा ७ जनासम्म।</p> <p>आयोजकका तर्फबाट</p> <p>क) उपराष्ट्रपति ख) Spouse ग) उपप्रधानमन्त्री घ) परराष्ट्रमन्त्री ङ) Minister -in- waiting च) मन्त्रीहरू (मन्त्रीहरूको हकमा सम्झौता/सहयोग वा अन्य किसिमले सम्बन्धित भएका मात्र) छ) प्रमुख प्रतिपक्षी दलको नेता ज) उपसभामुख झ) व्यवस्थापिका-संसदमा परराष्ट्र मामिलासम्बन्धी समितिको सभापति ञ) मुख्यसचिव ट) प्रधानसेनापति ठ) व्यवस्थापिका-संसदका महासचिव ड) उपराष्ट्रपति कार्यालयका सचिव ढ) परराष्ट्र सचिव ण) काठमाडौंस्थित सम्बन्धित नियोगका राजदूत त) उक्त मुलुकका लागि नेपाली राजदूत थ) सम्माननीय उपराष्ट्रपतिज्यूकोवैदेशिक मामिला सल्लाहकार एक जना द) काठमाडौं महानगरपालिकाका मेयर ध) शिष्टाचार महापाल न) सहसचिव, परराष्ट्र मन्त्रालय, सम्बन्धित डेस्क, क्षेत्रीय वा बहुपक्षीय महाशाखा प्रमुख प) विदेशी कुटनैतिक नियोगका डीन फ) भ्रमणसँग सम्बन्धित देशका पूर्व राजदूतहरू ब) राष्ट्रिय जनजीवनमा र आफ्नो क्षेत्रमार्फत् दुई देशबीचमा महत्त्वपूर्ण योगदान पु-याएका कवि, कलाकार, खेलाडी, एवं प्राज्ञिक व्यक्तिहरू तथा</p>

शिष्टाचार महापाल, परराष्ट्र मन्त्रालयले क्र.सं. १ अन्तर्गत (आयोजकका तर्फबाट) (भ), (म), (य) र (र) का सहभागीको छनौटमा स्वविवेक प्रयोग गर्न सक्नेछ। साथै यी सहभागीहरूलाई आवश्यकतानुसार मात्र बोलाइनेछ।

क्र.सं.	प्रकार	आयोजना गर्ने पदाधिकारी	सहभागीहरू
			सम्बन्धित मुलुकबाट उच्च सम्मान,मानपदवी विभूषण पाएका व्यक्तिहरू मध्येबाट आवश्यकतानुसार बढीमा तीन जना भ) President of Bilateral Business Association सहित उक्त देशबाट महत्त्वपूर्ण विदेशी लगानी गरेका, निर्यात गर्ने, प्रविधि प्रवर्द्धन र व्यापार गर्ने व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा तीन जना म) शिष्टाचार महापालको सिफारिसमा आवश्यकतानुसार दुई देशको बीचको सम्बन्ध अभिवृद्धि गर्न योगदान पु-याएका व्यक्ति मध्येबाट दुई जना
३	औपचारिक	प्रधानमन्त्री	भ्रमणमा रहेका प्रतिनिधिमण्डलका सदस्यहरूमध्येबाट क) प्रमुख अतिथि ख) Spouse ग) परराष्ट्रमन्त्री तथा निजको Spouse घ) परराष्ट्र सचिव ङ) Political Division Chief च) प्रतिनिधिमण्डलका अन्य सदस्यहरूमध्येबाट सात जनासम्म। आयोजकका तर्फबाट क) प्रधानमन्त्री ख) Spouse ग) उपप्रधानमन्त्री घ) नेपाल सरकारका प्रवक्ता ङ) परराष्ट्रमन्त्री च) मन्त्रीहरू (मन्त्रीहरूको हकमा सम्झौता/सहयोग वा अन्य किसिमले सम्बन्धित भएका मात्र) छ) प्रमुख प्रतिपक्षी दलको नेता ज) पूर्व प्रधानमन्त्रीहरूमध्येबाट तीन जना झ) संसदको वैदेशिक सम्बन्ध समितिका सभापति ञ) आवश्यकतानुसार राष्ट्रिय योजना आयोगका उपाध्यक्ष ट) मुख्यसचिव ठ) प्रधानसेनापति ड) आवश्यकतानुसार नेपाल राष्ट्र बैंकका गभर्नर ढ) प्रधानमन्त्री कार्यालयका वरिष्ठ सचिव ण) वार्ता/सम्झौता वा अन्य किसिमले सम्बन्धित रहने विभिन्न मन्त्रालयका सचिवहरू त) परराष्ट्र सचिव थ) विदेशी कुटनैतिक नियोगका प्रमुख एवं नेपालमा रहेका अन्य विदेशी विशिष्ट व्यक्तिहरू द) प्रधानमन्त्रीका वैदेशिक मामिला सल्लाहकार एक जना ध) काठमाडौं महानगरपालिकाका मेयर न) आवश्यकतानुसार वैदेशिक लगानी बोर्डका कार्यकारी निर्देशक

शिष्टाचार महापालले क्र.सं. २ अन्तर्गत (आयोजकका तर्फबाट) (प) देखि (भ) सम्मका सहभागीहरूको छनौटमा स्वविवेक प्रयोग गर्न सक्नेछ। साथै यी सहभागीहरूलाई आवश्यकतानुसार मात्र बोलाइनेछ।

क्र.सं.	प्रकार	आयोजना गर्ने पदाधिकारी	सहभागीहरू
			<p>प) डीन, डिप्लोम्याटिक Corp</p> <p>फ) शिष्टाचार महापाल</p> <p>ब) सहसचिव, सम्बन्धित डेस्क, परराष्ट्र मन्त्रालय</p> <p>भ) क्षेत्रीय वा बहुपक्षीय महाशाखा प्रमुख, परराष्ट्र मन्त्रालय</p> <p>म) वार्ता/सम्झौता वा अन्य किसिमले सम्बन्धित रहने विभिन्न मन्त्रालयका सहसचिवहरू</p> <p>य) उपसचिव, परराष्ट्र मन्त्रालय, सम्बन्धित डेस्क</p> <p>र) प्रख्यात दैनिक पत्रिकाका प्रधानसम्पादक मध्येबाट दुई जना</p> <p>ल) राष्ट्रिय जनजीवनमार आफ्नो क्षेत्रमार्फत् दुई देश बीचमा महत्त्वपूर्ण योगदान पु-याएका कवि, कलाकार खेलाडी, एवं प्राज्ञिक व्यक्तिहरू तथा सम्बन्धित मुलुकबाट उच्च सम्मान/मानपदवी विभूषण पाएका व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा तीन जना</p> <p>व) President of Bilateral Business Association सहित उक्त देशबाट महत्त्वपूर्ण विदेशी लगानी गरेका, निर्यात गर्ने, प्रविधि प्रवर्द्धन गर्ने व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा तीन जना</p> <p>श) शिष्टाचार महापालको सिफारिसमा बढीमा थप दुई जना व्यक्तिहरू</p>
४	अनौपचारिक	प्रधानमन्त्री	<p>भ्रमणमा रहेका प्रतिनिधिमण्डलका सदस्यहरूमध्येबाट</p> <p>क) प्रमुख अतिथि</p> <p>ख) Spouse</p> <p>ग) परराष्ट्रमन्त्री तथा निजको Spouse</p> <p>घ) परराष्ट्र सचिव</p> <p>ङ) Political Division Chief</p> <p>च) शिष्टाचार महापाल</p> <p>छ) प्रतिनिधिमण्डलका अन्य सदस्यहरूमध्येबाट सात जनासम्म।</p> <p>आयोजकका तर्फबाट</p> <p>क) प्रधानमन्त्री</p> <p>ख) Spouse</p> <p>ग) उपप्रधानमन्त्री</p> <p>घ) परराष्ट्रमन्त्री</p> <p>ङ) नेपाल सरकारका प्रवक्ता</p> <p>च) मन्त्रीहरू (मन्त्रीहरूको हकमा सम्झौता/सहयोग वा अन्य किसिमले सम्बन्धित भएका मात्र)</p> <p>छ) मुख्यसचिव</p> <p>ज) प्रधानसेनापति</p> <p>झ) प्रधानमन्त्री कार्यालयका वरिष्ठ सचिव</p> <p>ञ) राष्ट्रपति कार्यालयका सचिव</p> <p>ट) परराष्ट्र सचिव</p> <p>ठ) प्रधानमन्त्रीका वैदेशिक मामिला सल्लाहकार एक जना</p>

शिष्टाचार महापालले क्र.सं. ३ अन्तर्गत (आयोजकका तर्फबाट) (ल), (व) र (श) का सहभागीहरूको छनौटमा स्वविवेक प्रयोग गर्न सक्नेछ। साथै यी सहभागीहरूलाई आवश्यकतानुसार मात्र बोलाइनेछ।

क्र.सं.	प्रकार	आयोजना गर्ने पदाधिकारी	सहभागीहरू
			ड) विदेशी कुटनैतिक नियोगका डीन ढ) शिष्टाचार महापाल ण) सहसचिव, सम्बन्धित डेस्क, परराष्ट्र मन्त्रालय त) क्षेत्रीय वा बहुपक्षीय महाशाखा प्रमुख, परराष्ट्र मन्त्रालय थ) उपसचिव, परराष्ट्र मन्त्रालय, सम्बन्धित डेस्क परराष्ट्र मन्त्रालय द) राष्ट्रिय जनजीवनमा र आफ्नो क्षेत्रमार्फत् दुई देश बीचमा महत्त्वपूर्ण योगदान पु-याएका कवि, कलाकार, खेलाडी, एवं प्राज्ञिक व्यक्तिहरू तथा सम्बन्धित मुलुकबाट उच्च सम्मान, मान पदवी, विभूषण पाएका व्यक्तिहरू मध्येबाट तीन जना ध) President of Bilateral Business Association सहित उक्त देशबाट महत्त्वपूर्ण विदेशी लगानी गरेका, निर्यात गर्ने, प्रविधि प्रवर्द्धन गर्ने व्यक्तिहरू मध्येबाट बढीमा तीन जना न) शिष्टाचार महापालको सिफारिसमा आवश्यकतानुसार थप दुईजना
५	औपचारिक/ अनौपचारिक	उपप्रधानमन्त्री	भ्रमणमा रहेका प्रतिनिधिमण्डलका सदस्यहरूमध्येबाट क) प्रमुख अतिथि ख) Spouse ग) मन्त्री तथा निजको Spouse घ) परराष्ट्र सचिव ङ) प्रतिनिधिमण्डलका अन्य सदस्यहरूमध्येबाट चार जनासम्म । आयोजकका तर्फबाट क) उपप्रधानमन्त्री/मन्त्री ख) परराष्ट्रमन्त्री ग) मन्त्रीहरू (मन्त्रीहरूको हकमा सम्झौता/सहयोग वा अन्य किसिमले सम्बन्धित भएका मात्र) घ) सम्बन्धित कार्यालयका सचिव ङ) सम्झौता/सहयोग वा अन्य किसिमले सम्बन्धित भएका मन्त्रालयका सचिवहरू च) परराष्ट्र सचिव छ) विदेशी कुटनैतिक नियोगका प्रमुख एवं नेपालमा रहेका अन्य विदेशी विशिष्ट व्यक्तिहरू ज) सहसचिव, सम्बन्धित डेस्क, परराष्ट्र मन्त्रालय झ) क्षेत्रीय वा बहुपक्षीय महाशाखा प्रमुख, परराष्ट्र मन्त्रालय ञ) सम्झौता/सहयोग वा अन्य किसिमले सम्बन्धित भएका मन्त्रालयका सहसचिवहरू ट) उपसचिव, सम्बन्धित डेस्क, परराष्ट्र मन्त्रालय ठ) राष्ट्रिय जनजीवनमा र आफ्नो क्षेत्रमार्फत् दुई देशबीचमा महत्त्वपूर्ण योगदान पु-याएका कवि, कलाकार, खेलाडी, एवं प्राज्ञिक व्यक्तिहरू तथा सम्बन्धित मुलुकबाट उच्च सम्मान, मान पदवी, विभूषण पाएका व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा दुई जना

शिष्टाचार महापालले क्र.सं. ४ अन्तर्गत (आयोजकका तर्फबाट) (थ), (द) र (ध) का सहभागीहरूको छनौटमा स्वविवेक प्रयोग गर्न सक्नेछ। साथै यी सहभागीहरूलाई आवश्यकतानुसार मात्र बोलाइनेछ।

क्र.सं.	प्रकार	आयोजना गर्ने पदाधिकारी	सहभागीहरू
			ड) President of Bilateral Business Association सहित उक्त देशबाट महत्त्वपूर्ण विदेशी लगानी गरेका, निर्यात गर्ने, प्रविधि प्रवर्द्धन गर्ने व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा दुई जना ढ) शिष्टाचार महापालको सिफारिसमा आवश्यकतानुसार थप दुई जना
६	औपचारिक/ अनौपचारिक	परराष्ट्रमन्त्री	भ्रमणमा रहेका प्रतिनिधिमण्डलका सदस्यहरूमध्येबाट क) प्रमुख अतिथि ख) Spouse ग) उक्त देशको राजदूत घ) Political Desk Chief ङ) प्रतिनिधिमण्डलका अन्य सदस्यहरूमध्येबाट चार जनासम्म। आयोजकका तर्फबाट क) परराष्ट्रमन्त्री ख) मन्त्रीहरू (मन्त्रीहरूको हकमा सम्झौता/सहयोग वा अन्य किसिमले सम्बन्धित भएका मात्र) ग) प्रधानमन्त्रीका वैदेशिक सल्लाहकार एक जना घ) परराष्ट्र सचिव ङ) विदेशी कुटनैतिक नियोगका प्रमुख एवं नेपालमा रहेका अन्य विदेशी विशिष्ट व्यक्तिहरू च) सम्बन्धित देशको नेपाली राजदूत छ) भ्रमणसँग सम्बन्धित मन्त्रालयका सचिवहरू तथा प्रत्यक्ष संलग्न सहसचिवहरू ज) शिष्टाचार महापाल झ) सहसचिव, परराष्ट्र मन्त्रालय, सम्बन्धित डेस्क ञ) क्षेत्रीय वा बहुपक्षीय महाशाखा प्रमुख, परराष्ट्र मन्त्रालय ट) उपसचिव, सम्बन्धित डेस्क परराष्ट्र मन्त्रालय ठ) शाखा अधिकृत, सम्बन्धित डेस्क, परराष्ट्र मन्त्रालय ड) राष्ट्रिय जनजीवनमा र आफ्नो क्षेत्रमार्फत् दुई देशबीचमा महत्त्वपूर्ण योगदान पु-याएका कवि, कलाकार, खेलाडी, एवं प्राज्ञिक व्यक्तिहरू तथा सम्बन्धित मुलुकबाट उच्च सम्मान, मानपदवी, विभूषण पाएका व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा दुई जना ढ) President of Bilateral Business Association सहित उक्त देशबाट महत्त्वपूर्ण विदेशी लगानी गरेका, निर्यात गर्ने, प्रविधि प्रवर्द्धन गर्ने व्यक्तिहरूमध्येबाट बढीमा दुई जना ण) शिष्टाचार महापालको सिफारिसमा आवश्यकतानुसार थप दुई जना

द्रष्टव्य:-

क) विदेश भ्रमणमा राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति र प्रधानमन्त्रीको नेतृत्वमा नेपाली टोली गई दिवा/रात्रीभोजमा सहभागी हुनु परेमा र सहभागी हुनेहरूको सङ्ख्या तोकेको अवस्थामा नेतृत्वकर्ता, नेतृत्वकर्ताको

शिष्टाचार महापालले क्र.सं. ५ अन्तर्गत (आयोजकका तर्फबाट) (ठ) , (ड) र (ढ) का सहभागीहरूको छनौटमा स्वविवेक प्रयोग गर्न सक्नेछ। साथै यी सहभागीहरूलाई आवश्यकतानुसार मात्र बोलाइनेछ।

शिष्टाचार महापालले क्र.सं. ६ अन्तर्गत (ड) , (ढ) र (ण) का सहभागीहरूको छनौटमा स्वविवेक प्रयोग गर्न सक्नेछ। साथै यी सहभागीहरूलाई आवश्यकतानुसार मात्र बोलाइनेछ।

Spouse, परराष्ट्रमन्त्री, राष्ट्रपति/उपराष्ट्रपति/प्रधानमन्त्रीका वैदेशिक मामिला सल्लाहकार (भ्रमणमा सहभागी भएको अवस्थामा), परराष्ट्र सचिव, सचिव, शिष्टाचार महापाल र परराष्ट्र मन्त्रालयका सम्बन्धित Division Chief सहभागी हुनुपर्नेछ । यति गर्दा पनि तोकिएको सङ्ख्या भन्दा कम भएमा टोलीका अन्य सदस्यहरू सहभागी हुन सक्नेछन् ।

- ख) राष्ट्रपति वा उपराष्ट्रपति वा प्रधानमन्त्रीले नेपालमा आयोजना गर्ने कार्यक्रममा सम्बन्धित कार्यालयको सुझाव अनुसार बढीमा दुई जनासम्म थप गर्न सकिनेछ ।
- ग) राजकीय भोजमा विदेशी भ्रमणदलका कुनै सदस्यले Spouse साथ ल्याएको अवस्थामा निजका समकक्षी सहभागीले Spouse लाइ सहभागी गराउन सक्नेछन् ।
- घ) भ्रमणमा रहेका प्रतिनिधिमण्डल, राजदूत लगायत अन्य विदेशी महानुभावहरूलाई नेपाल सरकारका सचिवहरूले रात्री/दिवाभोज आयोजना गर्दा मितव्ययी किसिमले गर्नुपर्नेछ ।
- ङ) यी सूचीमा उल्लेख भएका सबैलाई अनिवार्य रूपमा निमन्त्रणा गर्नुपर्ने छैन । आयोजकको सल्लाहमा अवस्था हेरी सूची काँटछाँट गर्न सकिनेछ ।
- च) शिष्टाचार महापाल, परराष्ट्र मन्त्रालयले आवश्यकतानुसार दुई जना थप गर्न सक्नेछ ।

नेपाल सरकारका सचिव एवं विशिष्ट श्रेणीका पदाधिकारी लगायतको विदेश भ्रमणसम्बन्धी व्यवस्था

नेपाल सरकारका विशिष्ट श्रेणीका पदाधिकारी लगायतको विदेश भ्रमण सम्बन्धमा निर्णय गर्दा निम्न विषयहरूलाई अनिवार्य रूपमा पालना गर्नुपर्नेछः-

- क) सार्वजनिक पद धारण गरेका जुनसुकै पदाधिकारीहरूले कामसँग सरोकार नभएका संघसंस्था, ठेकेदार कम्पनी, निजी कम्पनी र कार्यसञ्चालनको सिलसिलामा प्रभाव पर्ने गरी स्वार्थ बाझिने (Conflict of Interest) संस्थाबाट प्रायोजन भई प्राप्त भएका (सोको आवश्यकता, औचित्यता र त्यसबाट राज्यलाई प्राप्त हुने सकारात्मक प्रतिफल समेतको लिखित पुष्ट्याई सहित निर्णय भएको अवस्थामा बाहेक) निमन्त्रणामा कुनै पनि सार्वजनिक पदाधिकारीलाई वैदेशिक भ्रमणमा नपठाउने ।
- ख) नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्बाट निर्णय हुनुपर्ने वैदेशिक भ्रमणमा प्रस्ताव पेश गर्दा कार्यक्रमको विवरण, नेपालको तर्फबाट हुने प्रस्तुतीकरण तथा संभावित प्रतिफलसमेत पेश गर्नुपर्ने ।
- ग) विशिष्ट श्रेणीको पदाधिकारीलाई एक पटकमा पन्ध्र दिनभन्दा बढी अवधिको वैदेशिक भ्रमणमा नपठाउने तथा वैदेशिक तालीममा विशिष्ट श्रेणीको पदाधिकारीलाई मनोनयन नगर्ने ।
- घ) संयुक्त राष्ट्रसंघ र सो अन्तर्गत रहेका अन्तराष्ट्रिय संघसंस्था बाहेकका गैरसरकारी संघ संस्थाको खर्चमा विशिष्ट श्रेणी तथा प्रथम श्रेणी लगायतका सरकारी अधिकारीहरू विदेश भ्रमणमा जाने निर्णय नगर्ने तथा विशेषज्ञता नभएका पदाधिकारीलाई मनोनयन नगर्ने ।
- ङ) परराष्ट्र सचिव बाहेक नेपाल सरकारका अन्य सचिवले वार्षिक तीस कार्य दिनभन्दा बढी समय विदेश भ्रमण नगर्ने ।
- च) सचिव र मन्त्रीहरू संयुक्त राष्ट्रसंघिय निकायहरू र द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय सरकारी वा सरकारका दातृ निकायहरूको औपचारिक निम्तो वा बैठकमा Protocol मिलाएर मात्र वैदेशिक भ्रमणमा जाने तर अवलोकन भ्रमणमा नजाने ।
- छ) परराष्ट्र मन्त्रालयका सहसचिव र अर्थ मन्त्रालयको वैदेशिक सहयोग महाशाखा प्रमुख बाहेक अन्य मन्त्रालय वा केन्द्रीय निकायका सहसचिवहरूले वार्षिक पचास कार्य दिनभन्दा बढी समय विदेश भ्रमण नगर्ने ।
- ज) नेपाल पक्ष भएको सन्धि अन्तर्गतको वार्षिक सभा, संयुक्त राष्ट्रसंघ तथा बहुपक्षीय अन्तराष्ट्रिय संस्थाको वार्षिक सभा, द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय बैठक, कुटनैतिक वार्ता र कुटनैतिक भ्रमण बाहेक तालिम, अवलोकन भ्रमण, गोष्ठीमा सरकारी खर्चमा विदेशमा भाग नलिने/निर्णय नगर्ने ।
- झ) वैदेशिक सरकारको निमन्त्रणा, नेपाल सदस्य भएको र नेपाल समेत पक्ष भएको अन्तरसरकारी संस्थाको आधिकारिक निमन्त्रणा बाहेक अन्य कार्यक्रममा नेपाल सरकारको विशिष्ट श्रेणी र सार्वजनिक पद धारण गरेका सोभन्दा माथिका पदाधिकारीको विदेश भ्रमण नगर्ने/नगराउने ।
- ञ) नेपाल सरकारका मन्त्रीले नियुक्त गरेका पदाधिकारीहरूले नेपाल सरकारको खर्चमा विदेश भ्रमण नगर्ने/नगराउने ।
- ट) कुनै निश्चित कार्यका लागि सरकारी निकायले विज्ञ वा परामर्शदाताको रूपमा नियुक्त हुने व्यक्तिलाई विदेश भ्रमण नगर्ने/नगराउने ।
- ठ) नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्ले विशेष निर्णय गरेको अवस्थामा बाहेक भ्रमण खर्च नियमावलीले तोकेको भन्दा बढी भ्रमण खर्च वा थप सुविधा उपलब्ध नगराउने ।
- ड) विदेश भ्रमणपश्चात मुलुकलाई भएको फाइदा तथा दायित्वसमेत खुल्ने गरी सम्बन्धित पदाधिकारीले पन्ध्र दिनभित्र प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ । त्यस्तो प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायबाट सबै सरकारी पदाधिकारीले उपयोग गर्न सक्ने गरी व्यवस्थित गर्नुपर्ने ।
- ढ) सम्बन्धित क्षेत्रको विज्ञता, आवश्यकता तथा औचित्य नखुलाई कुनै पनि मन्त्रालयको निकायगत उपस्थिति मात्रको लागि विदेश भ्रमण नगर्ने/नगराउने । कसले आमन्त्रण गरेको हो र सो कार्यक्रममा अन्य राष्ट्रका कुन तहका पदाधिकारी सहभागी हुँदैछ भन्ने व्यहोरा खुलाउनु पर्ने । आमन्त्रण गर्ने

संस्थाको नाम, प्रोटोकल मिलेको व्यहोरा खुलेको हुनुपर्ने र सचिव तथा सहसचिवको भ्रमण भए चालु आ.व.मा यस पूर्व कति दिने विदेश भ्रमण कति पटक गरिसकेको हो, सो व्यहोरा समेत खुलाई निर्णय गर्नुपर्ने ।

- ण) विदेश भ्रमणमा पठाउने प्रतिनिधिमण्डलको आकार सानो, छरितो र वास्तविक आवश्यकतामुखी बनाउनका लागि कुन स्तरका पदाधिकारीलाई पठाउँदा वा जाँदा बढी फलदायी वा उपलब्धिमूलक हुन्छ र जसको सम्बन्धित क्षेत्रमा दखल र कार्यानुभव छ उही पदाधिकारीलाई मात्र पठाउने नीति लिने । साथै, विदेशी ऋण सहयोगबाट सञ्चालित आयोजनाहरू तथा भ्रमण कार्यक्रमको उद्देश्यसँग असम्बन्धित कार्यक्रम वा शीर्षक अन्तर्गतको बजेटबाट खर्च व्यहोर्ने गरी विदेश भ्रमण नगर्ने/नगराउने ।
- त) अर्थ मन्त्रालयले विदेश भ्रमणको सहमति दिँदा यस मापदण्डको विपरित नहुने गरी आन्तरिक मापदण्ड बनाई यथाशीघ्र लागू गर्ने ।
- थ) कुनै पनि पदाधिकारीले तोकिएभन्दा बढी अवधि विदेश भ्रमण गरेको जानकारी नदिएमा वा विवरण लुकाएमा कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधार बनाउने ।

उपहारसम्बन्धी अवलम्बन गर्नुपर्ने मापदण्ड

- क) उपहारसम्बन्धी विषयहरू व्यवस्थापनका लागि नेपाल सरकारका मुख्यसचिवको अध्यक्षतामा अर्थ, सामान्य प्रशासन, परराष्ट्र र उद्योग मन्त्रालयका प्रतिनिधि सम्मिलित एक समिति गठन गरिनेछ ।
- ख) उल्लिखित समितिले उपहारको डिजाइन तयार गर्नेछ र सो बमोजिमको उपहार तयार गर्न उद्योग मन्त्रालयलाई जिम्मा दिनेछ ।
- ग) नेपाल सरकारले उपहारसम्बन्धी सामाग्री खरिदका लागि हरेक कार्यालयमा बजेटको व्यवस्था गर्नेछ ।
- घ) उपहारका लागि नेपाल सरकारले नेपाल र नेपालीको पहिचान झल्कने हस्तकलाका सामान, नेपालमा उत्पादित गुणस्तरीय वस्तुहरू, नेपालमा बनेका प्रवर्द्धन गर्न लायक गुणस्तरीय सामाग्रीहरू, स्तरीय प्याकिङ भएको हल्का र साना सामानहरू, राष्ट्रपति/प्रधानमन्त्रीको नाम लोगो सहितको सामान तयार गर्नेछ ।
- हस्तकलाका सामानहरू
 - नेपालमा उत्पादित चिया/कफी
 - नेपालमा बनेको उच्चस्तरीय कपडा तथा लुगाहरू
 - नेपालमा उत्पादित घडी
 - उच्चस्तरीय छालाका सामानहरू जस्तै, वालेट, कार्डहोल्डर आदि
 - नेपालमा बनेका उच्चस्तरीय ऊनी/सूतीका लुगाहरू
 - नेपाल सरकारले तोकेका अन्य सामानहरू
- ङ) हरेक मन्त्रालयले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीस दिनभित्र अघिल्लो आर्थिक वर्षमा नेपालबाट विदेश गएका नेपाली प्रतिनिधिमण्डल र विदेशबाट नेपाल आएका विदेशी प्रतिनिधिमण्डलको सङ्ख्या एकीन गर्नुपर्नेछ । दुबै खाले प्रतिनिधिमण्डलमा रहेका जम्मा सदस्यहरूको दोब्बर सङ्ख्यामा प्रचलित नियमानुसार सामग्री खरीद गरी भण्डारण गर्नुपर्नेछ ।
- च) आवश्यक परेको बखतमा माग फाराम स्वीकृत गरी भ्रमणकर्ताले उपहारको सामान लिनुपर्नेछ ।
- छ) माग फाराम भर्दा भ्रमण स्वीकृत गर्ने सम्बन्धित निकायको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि पेश गर्नुपर्नेछ । उपहारको नाममा भ्रमणकर्तालाई कुनै नगद प्रदान गरिने छैन ।
- ज) नेपालका राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति र प्रधानमन्त्रीले विदेश भ्रमण गर्दा उपहार सामाग्रीहरू शिष्टाचार महापालले बुझिलिनु पर्नेछ । अन्यको हकमा सम्बन्धित टोली नेताले उपहार बुझिलिनु पर्नेछ ।
- झ) जति जना भ्रमणमा सहभागी हुने हो त्यसको दोब्बरभन्दा बढी सङ्ख्यामा उपहारहरू दिइने छैन ।
- ञ) एउटा भ्रमणमा राष्ट्रपतिले दशहजार, प्रधानमन्त्रीले आठ हजार, उपप्रधानमन्त्रीले छ हजार, मन्त्रीले पाँच हजारभन्दा बढी बक्सिस (Tips) दिएमा स्वयं व्यहोर्नु पर्नेछ । उल्लिखित पदाधिकारी बाहेकले टिप्स दिन पाइनेछैन । दशहजार रूपैयाँभन्दा बढी टिप्स दिनुपर्ने अवस्था आए नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।
- ट) भ्रमण सम्पन्न गरेपछि भ्रमण-प्रतिवेदनको साथमा दिएको उपहार र प्राप्त गरेको उपहारको विवरणसमेत पेश गर्नुपर्नेछ ।